

საქართველოს მემკვიდრეობა
GEORGIAN HERITAGE

საქართველოს კულტურული
მემკვიდრეობის დაცვის
ეროვნული სააგენტო

პ. ზაქარაიას სახელობის ნოქალაქევის
არქეოლოგიურ-არქიტექტურული კომპლექსის რეაბილიტაციის
საპროექტო დოკუმენტაციის კორექტირება და ახალი
ობიექტების პროექტირება

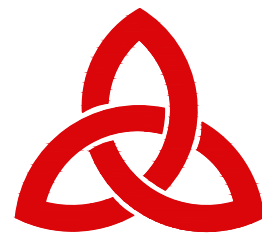
ე.წ. "დადიანებისეული კოშკი"

2018წ.

პ. ზაქარაიას სახელობის ნოქალაქევის
არქეოლოგიურ-არქიტექტურული კომპლექსის
რეაბილიტაციის საპროექტო დოკუმენტაციის
კორექტირება და ახალი ობიექტების
პროექტირება

ე.წ. "დადიანებისეული კოშკი"

დამკვეთი

საქართველოს კულტურული
მემკვიდრეობის დაცვის
ეროვნული სააგენტო

შემსრულებელი

საქართველოს მემკვიდრეობა
GEORGIAN HERITAGE

გამგეობის თავჯდომარე:

პროექტის მთავარი არქიტექტორი:

პროექტის მთავარი არქ. რესტავრატორი:

კახა ტრაპაიძე

ზაზა იაშვილი

გიორგი კოტეტიშვილი

თბილისი
2018წ.

ალბომის შემადგენლობა

განმარტებითი ზარათი

არქიტექტურულ-არქეოლოგიური ანაზომი

) გეგმა	1
) განშლა 1-1	2
) ჭრილი 2-2	3
) განშლა 3 ¹ -3 ¹ ; 3-3	4
) განშლა 4-4	5
) ჭრილი 5-5	6
) ჭრილი 6-6	7
) ჭრილი 7-7	8
) ჭრილი 8-8	9
) ფასადი	10

კონსერვაციის პროექტი

) გეგმა	11
) განშლა 1-1	12
) ჭრილი 2-2	13
) განშლა 3 ¹ -3 ¹ ; 3-3	14
) განშლა 4-4	15
) ჭრილი 5-5	16
) ჭრილი 6-6	17
) ჭრილი 7-7	18
) ჭრილი 8-8	19
) ფასადი	20
) კიბის დეტალიზაცია	21

განმარტებითი ბარათი

სატენდერო წინადადებით განსაზღვრული ე. წ. „დადიენებისეული კოშკი“ წარმოადგენს ნაქალაქარის ქვედა ტერასაზე განთავსებული მომდმცრო ზომის ციტადელს, რომელიც ფორტიფიკაციაშია ჩართული და სტრუქტურულად ჩრდილო-დასავლეთი მზლუდავი გალავანია. იგი ნაქალაქარის ჩდრილეთით არის განვრცობილი და ფერდობს მიუყვება რელიფის სტრუქტურიდან გამომდინარე. მრავალშრიანი ნაგებობა ორ მოსწორებულ ტერასაზეა აღმართული.

ციხე-სამხრეთი ფასადი

სამეცნიერო ლიტერატურაში პ. ზაქარაიას მიხედვით ნაგებობა მოხსენიებულია ქვედა ნაქალაქარის მცირე ციხედ. ნაგებობის მეცნიერული შესწავლა საუკუნის დასაწყისში დაიწყო. მეოცე საუკუნის ოცდათიან წლებში (1929-1931წ.) მოწვეულმა

ციხე-სამხრეთი ფასადი, ჭიშკარი

არქეოლოგმა ალფონს მარია შნაიდერმა აწარმოა არქეოლოგიური დაზვერვითი სამუშაოები, ციხის კარიბჭის მიმდებარედ როგორც ამ პერიოდში შესრულებული სიტუაციური გეგმიდან ჩანს. შემდგომში ასევე არქეოლოგიური სადაზვერვო სამუშაოებით შემოიფარგლა ნოქალაქევის არქეოლოგიური ექსპედიციაც. პ. ზაქარაიას

ციხის პირველი შრე დათარიღებული აქვს მე IV-საუკუნით-

ციხე-სამხრეთი ფასადი

„ ამ ხაზე მდებარე მცირე ციხე ფერდობზე მიმავალ გალავანშია ჩართული. როგორც ეტყობა, მისი დანიშნულება იყო სამეფო უბნის დაცვა. მართალია, ამ მხრიდან ქალაქში მთის რელიეფის გამო ძნელი იყო, მაგრამ შეუძლებელი არ ყოფილა.

ამ ციხიდან დარჩენილია სამხრეთისა და აღმოსავლეთის კედლები. დანარჩენი კი, ნიადაგის გამოცლის გამო, მთლიანად მოშლილია. შემორჩენილ კედლებში რამოდენიმე სამშენებლო ფენა ჩანს. ამათში აშკარად გამოირჩევა თავდაპირველი ფენა, რომელიც IV ს-ით თარიღდება, ხოლო ბოლო პერიოდის ფენა XVI-XVII საუკუნეებისა უნდა იყოს პირველი თუ ფლეთილი ქვითაა ნაგები, მეორე ფენა რიყის ქვისაა.“

აღნიშნულიდან გამომდინარე შეგვიძლია დავასკვნათ ციხის პირველი სამშენებლო ფენა დათარიღებულია წყობის ხასიათითა და მოპოვებული

არქეოლოგიური მასალით.

როგორც არღინიშნა ნაგებობა განთავსებულია ნაქლაქრის ჩრდილოეთ ფერდზე. კლდიაწი გრუნტი მოსწორებულია და ორ ტერასად იყოფა, დასავლეთი ნაწილი დონით ქვემოთაა მოქცეული და აქვე სამხრეთ კედელზე გაჭრილია ჭიშკარი. ციხის

ციხე-ზედა ტერასა

ქვედა ტერასის კედლებზე კერძოდ კარიბჭესთან ჩანს ხსენებული პირველი სამშენებლო ფენა. კედლები ნაგებია ქვით კირდულაბის ხსნარზე. წყობის ხასიათი არაერთგვაროვანია რიგ შემთხვევაში გამოყენებულია თლილი კირქვის კვადრები (კვადრები $0.50\text{მ} \times 0.70\text{მ}$, $0.50\text{მ} \times 0.70\text{მ}$ ზომებში ვარირებს.) რომლებიც ჩანართების სახითაა განფენილი წყობაზე, უმეტესწილად მნიშვნელოვან უბნებზე კარის წირთხლსა თუ კუთხის სეგმენტებზე. ასევე ჩანს რიგ შემთხვევაში

გადაწყობის ხასიათიც. კედლების ზედაპირი უმეტესწილად დამუშავებული ფლეთილი ქვითაა ნაშენი, რიყის ქვის ჩანართებით (ფლეთილი ქვის საშუალო ზომა $0.22\text{მ} \times 0.30\text{მ}$). ზედა რიგები, რომლებიც ბოლო სამშენებლო ფენადა მიჩნეული მეტწილად მდინარის პირიდან ამოტანილი დაუმუშავებელი რიყის ქვითაა ნაგები

ციხე-ქვედა ტერასა

(რიყის ქვის საშვალო ზომა 0.13მX0.21მ.). ქვედა ტერასის ზღუდის სამხრეთ კედელზე მოწყობილია ოთხი კონტრფორსი. ამავე ბაქანზე მოწყობილი გალავნის დასავლეთი და ჩდილოეთი ფრაგმენტები ხევშია ჩაშლილი.

ზედა ტერასა გაცილებით მაღლაა დონით და აქვე განთავსებულ სტრუქტურებზე გადაკეთების კვალი უფრო აქტიურია. ამჟამად ოთხივე მხარე მოზღუდულია გალავნით. მისი აქტიური მასები „მცირე ციხის“ მაშტაით დონჟონის შთაბეჭდილებას ტოვებს. სამხრეთ კედელს მიდგმული აქვს სამი კონტრფორსი. კედლის სისქე 1.5მ-ია. ამჟამად აღნიშნულ ბაქანზე შესასვლელი არ იკითხება, ლოგიურია ვიფიროთ იგი ტერასის დასავლეთ კედელზე უნდა ყოფილიყო.

ამჟამად ციხე, ეწ. დადიანისეულ კოშკად წოდებული ზღუდის ეს ფრაგმენტი სხვადასხვა მიზეზთა გამო დაზიანებულია. გასათვალისწინებელია ადამიანური ფაქტორი ფორთიფიკაციამ რომოდენიმეჯერ გადაიტანა მომხდურის შემოტევა. ისტორიულ წყაროებში დაფიქსირებულია რამოდენიმე სერიოზული მიწისძვრა. გასათვალისწინებელია აგრესიული გარემო პირობები და ბიო დაზიანება კედლის მთელ პერიმეტრზე.

ნაგებობის დასადირკვლება არაერთგვაროვანია, რაც შურფირებისას გამოიკვეთა. სადირკველი ნაგებია ფლეთილი ქვით კირუდულაბზე. ზღუდის ამ ფრაგმენტზე სტრუქტურული ბზარები და ნაპრალეები ვიზუალური დათვალიერებით არ გამოვლენილა. ამჟამად დაკარგულია გალავნის ზედა რიგები. ზღუდის დასავლეთი და ჩრდილოეთი ნაწილი მეტწილად ჩამოშლილია. ხევში აღნიშნულის სამშენებლო ნარჩენები არ იძებნება. დაზიანებულია ზედა ტერასის დასავლეთი კედლის ჩრდილო-დასავლეთი კუთხე. შემორჩენილ კედლებზე ნაწილობრივ დაკარგულია საპირე

ციხე- გალავნის ფრაგმენტი

წყობა განსაკუთრებით ხაზგასამელია ციხის კედლების შიდა ზედაპირები, მათ შორის ჭიშკრის არეალი.

სამშენებლო მასალის დაზიანების მხრივ: აღინიშნება შემავსებელი დულაბის ბუტის ზედაპირული გაფხვიერება რაც მექანიკური ზემოქმედებითაც თვალნათლივია. კვადროვანზე- კირქვაზე აღინიშნება ბზარები, მიკრობზარები და დანაკარგები რომელიც ზედაპირული ხასიათისა.

ძეგლის გალავანზე აღინიშნება ბიოდაზიანება - ქვედა ზედაპირები წყალმცნარეებით (ლიქენებითა) დაფარული. უმაღლესი მცენარეები, როგორც ბუჩქნარი, ასევე ხემცენარეები დიდ მონაკვეთებზე აღმოცენებული საპირე წყობასა თუ ბუტზე.

აღნიშნული დაზიანებებიდან გამომდინარე და მხატრული სახის გათვალისწინებით. შეიძლება დავსახოთ შემდგომი ინტერვენცია, რომელიც სარებილიტაციოშამუშაოებისას გასათვალისწინებელი.

გალავნის მონაკვეთი, რომელზეც დაისახა საპროექტო სამუშაოების დოკუმენტაციის მომზადება დანგრეულია და პირვანდელი სახით აღარა მოხწეული. ციხის გალავნის სიმაღლე, ქონგურის დონე დაკარგულია და მათი რეკონსტრუქცია ვარაუდის დონეზეა შესაძლებელი.

ინტერვენციად ჩვენი წინადადებით განისაღვრა არსებული ძირითადი მონაკვეთების ზედაპირების კონსერვაცია, ხოლო ცალკეული ელემენტების აღდგენა ლოკალურად, რაც შეუწყობს ხელს ნაგებობის მდგრადობას და წარმოაჩენს მის მხატვრულ სახეს.

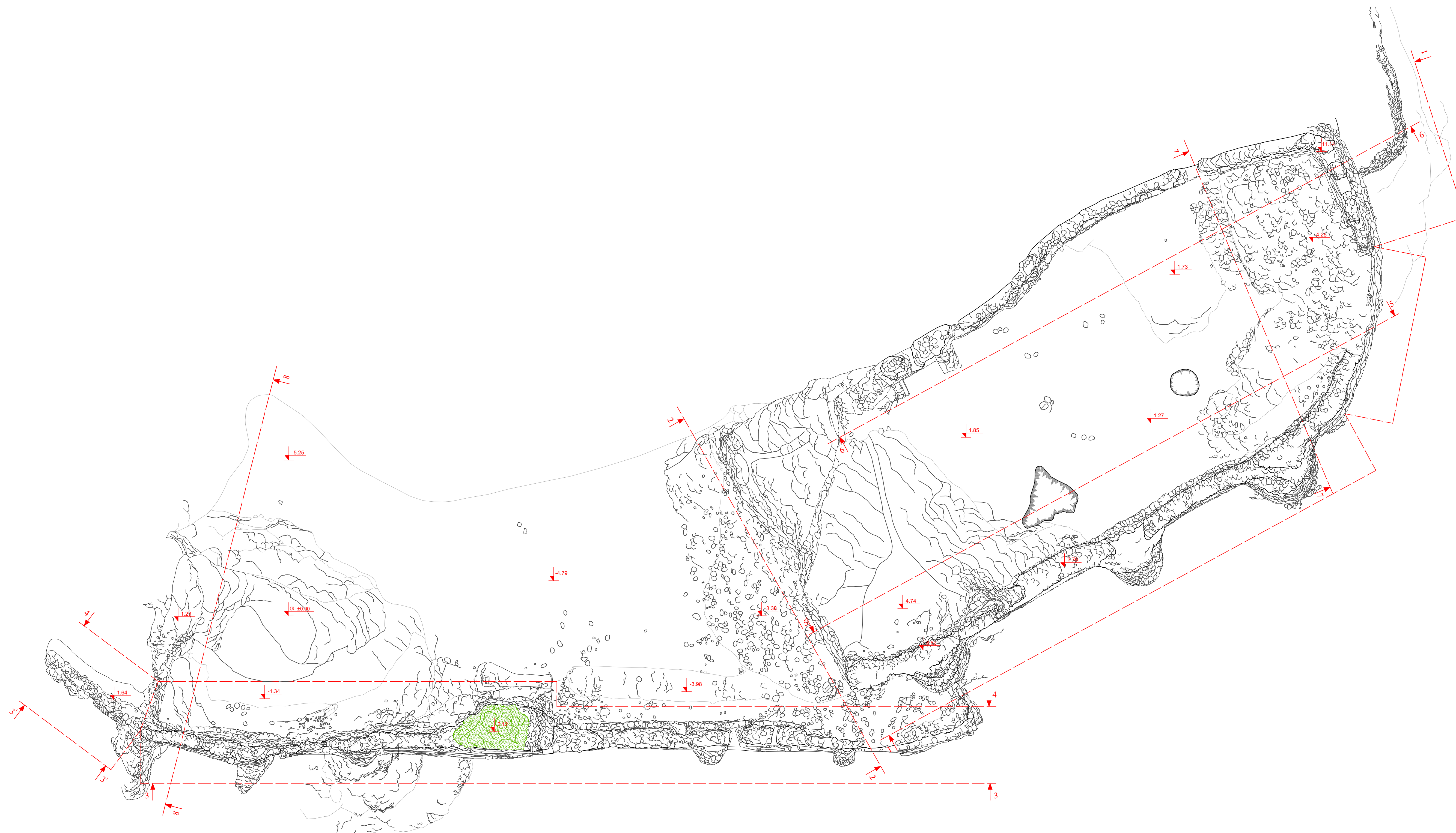
პროექტით გათვალისწინებულია ძეგლის ჩართვა საერთო მარშრუტში, აღნიშნულიდან გამომდინარე ტერასების დასაკავშირებლად დადგა საჭიროება

კიბების მოწყობის. კიბე წარმოადგენს ლითონის კონსტრუქციას წერტილოვან საფუძველზე, რომელიც მხატვრული თვალსაზრისით გამოყოფილია და გამიჯნული ეპოქისთვის დამახასიათებელი ნიშან-თვისებებით.

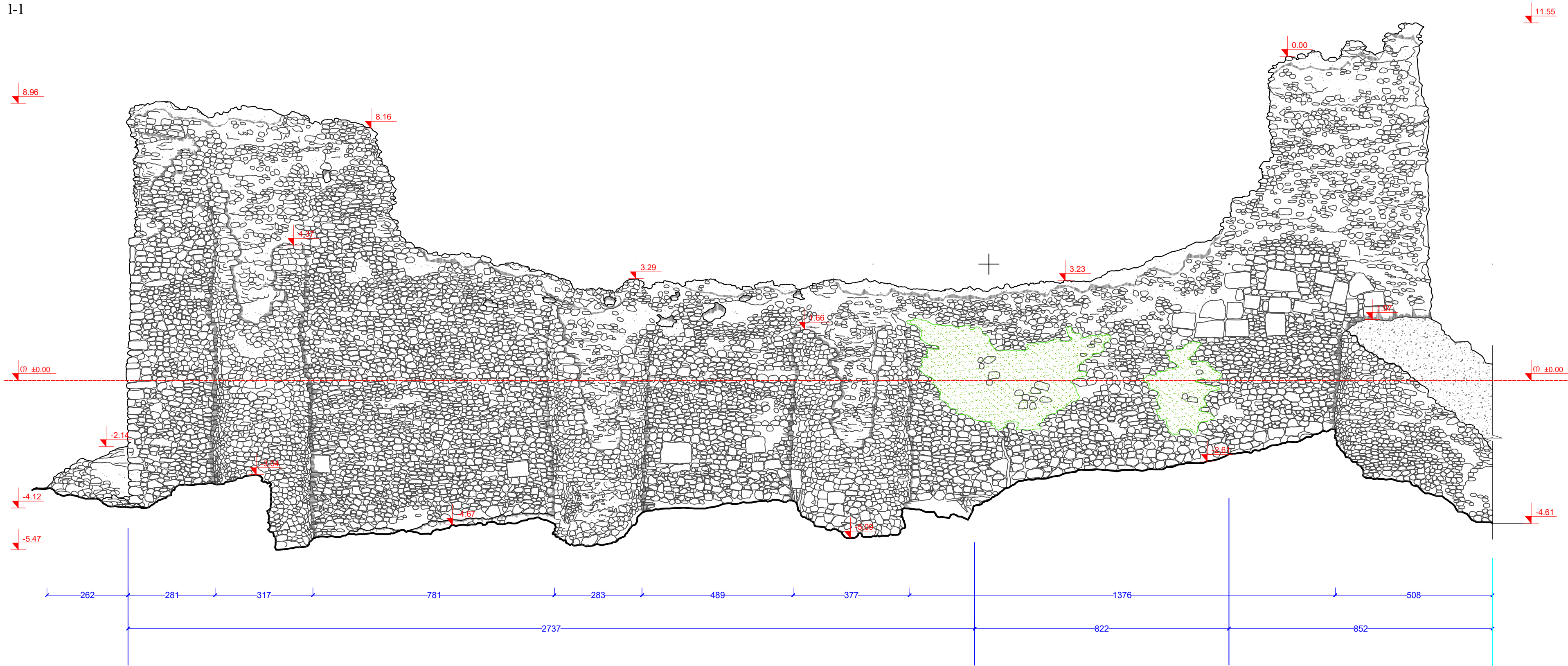
სამუშოების ძირითადი წილი საკონსერვაციო -სარეტავრაციო მოდის. კედლიები აღდგენილია იმ არალში სადაც მოითხოვა კონსტრუქციულმა მდგრადობამ და საპირე წყობის დანაკარგმა. გაძვალისწინებულია ასევე ძეგლზე წყობის ნაწილობრივი გადაწყობა და საიზოლაციო ფენის მოწყობა.

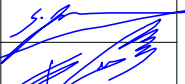
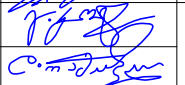
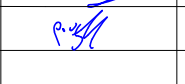
წინადადება მოიცავს შემდგომ გადაწყვეტებს:

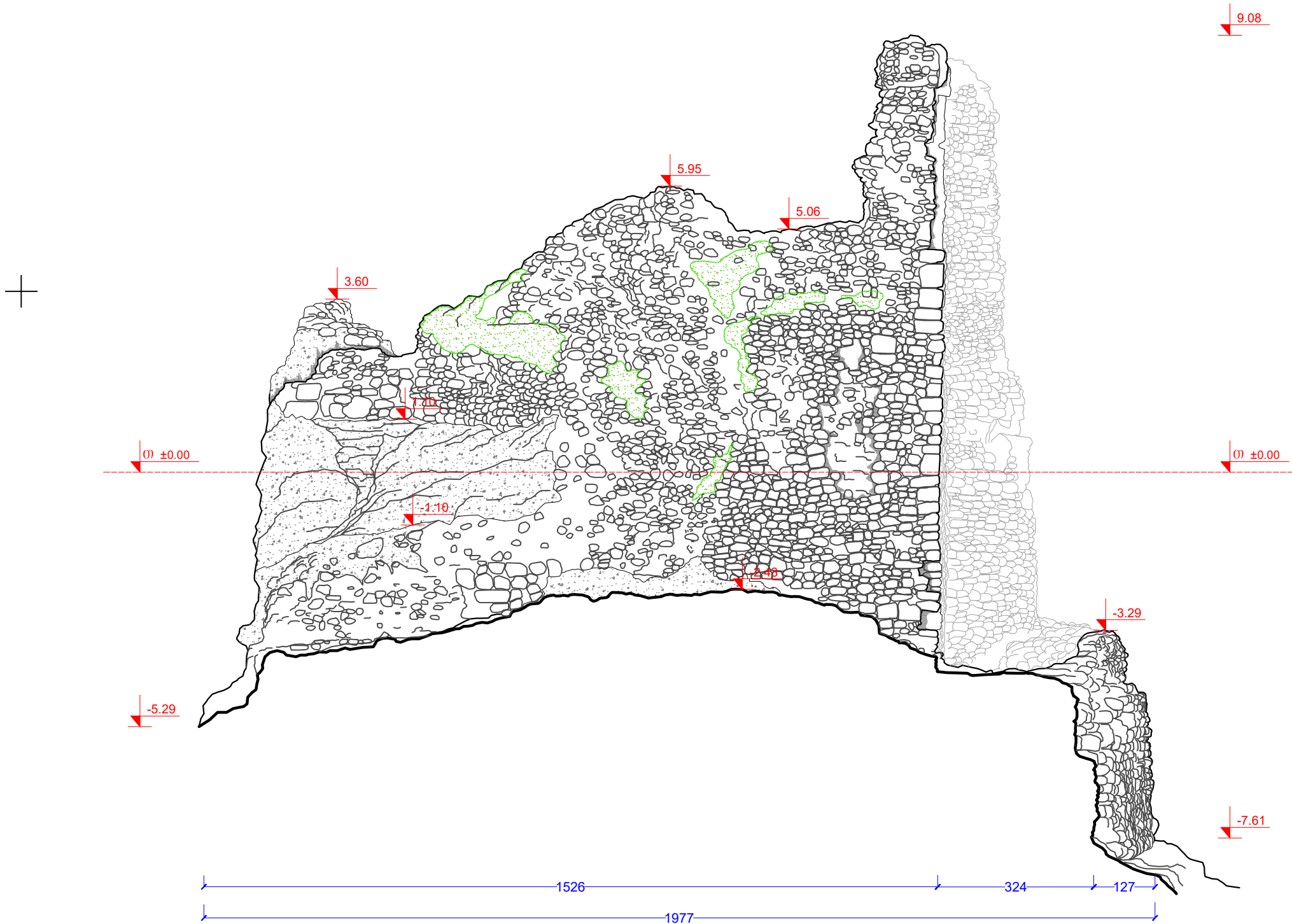
- ✓ გალავნის ფასადებზე დაძრული საპირე წყობის გადაწყობა, კირდულაბზე.
- ✓ გალავნის სამხრეთ ფასადზე ჭიშკრის საპირე წყობის აღდგენას.
- ✓ გალავნის ზედაპირების ნაწილობრივ აღდგენას კირდულაბზე.
- ✓ ბუტზე გაფხვიერებული კურდულაბის მოხსნა ჰარის ჭავლითა და მექანიტურად გასუფთავება და საკონსერვაციო ფენის მოწყობა კირდულაბით
- ✓ ბზარების ინექტირება.
- ✓ კედლებზე დაკარგული საპირე წყობის ნაწილობრივ აღდგენას.
- ✓ ნაკერების გასუფთავება და კირდულაბით ამოგოზვა.
- ✓ ზედაპირების ქიმიურად დამუშავება შეწამვლა ბიოციდით.
- ✓ კედლის ზედაპირების წყალმცენარეებისგან გაწმენდა.
- ✓ კედლის ზედაპირების მცენარეული საფარის გაწმენდა.

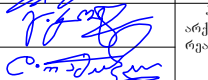
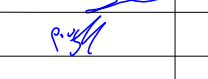
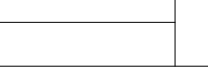

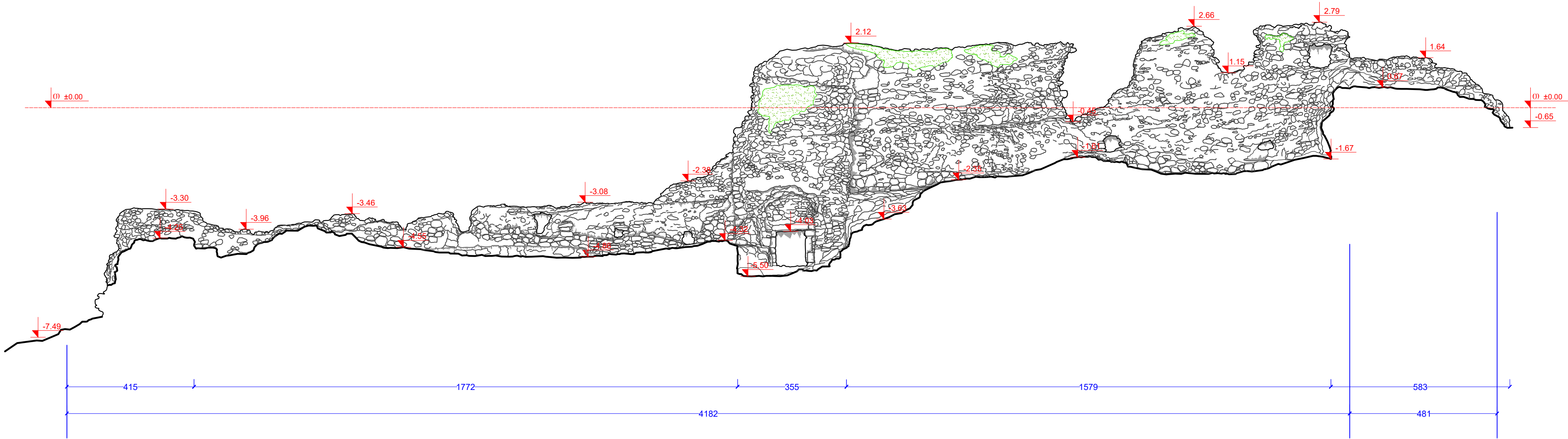
პროცესის ხელმძღვანელი	კახა ტრიალავა		 GEORGIAN HERITAGE საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვისა და განვითარების ევროპული ცენტრი შპს "ლავანტიანის ქუჩა 10"	2018 წ.	შედგენილია 8 100
მიმართის არქიტექტორი	ზორბა იაშვილი				
მიმართის არქ. რესტავრირება	საქართველო კონსერვაციული				
მიმართის კონსტრუქტორი	დავით რაზიმული				
შესასრულად	დამხმარე ადამიანი				
			აგვის	1	

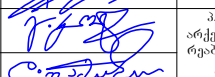
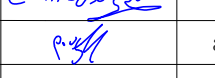

პროექტის ხელმძღვანელი	კახა ტრაპიძე		 GEORGI AN-HERI TAGE	2018 წ.
მთავარი არქიტექტორი	ზაზა იაშვილი		ა. ზაქარაიას სახელობის ნიქაძეშვილის არქეოლოგიურ-არქიტექტურული კომპლექსის რეაბილიტაციის საპროექტო დოკუმენტაციის კორმპირება და ახალი ობიექტების პროექტირება	არქიტექტურული ანაზიმო
მთავარი არქ. რესტავრატორი	გიორგი კოტეტიშვილი			
მთავარი კონსტრუქტორი	დავით რამიშვილი		გ.წ. "დადიანებისუფლი კოშკი"	მ 1:100
შეასრულა	დიმიტრი აჯიმიანი			
			განშლა 1-1	2

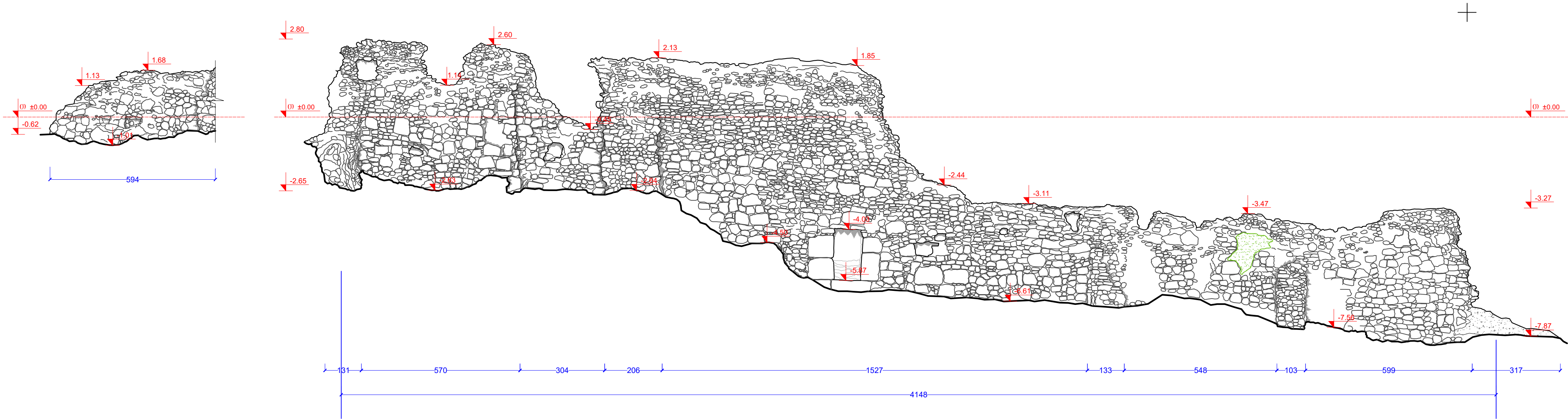
პროექტის ხელმძღვანელი	კახა ტრაპიძე			2018 წ.
მთავარი არქიტექტორი	ზაზა იაშვილი			
მთავარი არქ. რესტავრატორი	გიორგი კოტეტიშვილი		პ. ზაქარაიას სახელობის ნოქალაქევის არქეოლოგიურ-არქიტექტურული კომპლექსის რეაბილიტაციის საპროექტო დოკუმენტაციის კორექტირება და ახალი ობიექტების პროექტირება	არქიტექტურული ანაზოში
მთავარი კონსტრუქტორი	დავით რამიშვილი			
შეასრულა	დიმიტრი აჯიმიანი		კ.წ. "დადიანებისეული კოშკი"	მ 1:100
			ჭრილი 2-2	3

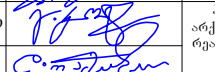
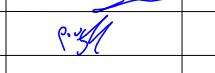
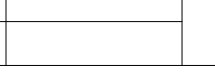

პროექტის ხელმძღვანელი	კახა ტრაპაძე			2018 წ.
მთავარი არქიტექტორი	ზაზა იაშვილი		ა. ზაქარაიას სახელობის ნიქაძეშვილის არქიტექტურ-არქიტექტურული კომპლექსის რეაბილიტაციის საპროექტო დოკუმენტაციის კორექტირება და ახალი ობიექტების პროექტირება	არქიტექტურული ანაზიმო
მთავარი არქ. რესტავრატორი	გიორგი კოტეტიშვილი			
მთავარი კონსტრუქტორი	დავით რამიშვილი		გ.წ. "დადიანებისეული კოშკი"	მ 1:100
შეასრულა	დომიტრი აჯიმიაი			
			განშლა 4-4	5

განშლა 3-3'

განშლა 3-3

პროექტის ხელმძღვანელი	კახა ტრაპაძე			2018 წ.
მთავარი არქიტექტორი	ზაზა იაშვილი		პ. ზაქარაიას სახელობის ნოქალაქეთს არქეოლოგიურ-არქიტექტურული კომპლექსის რეაბილიტაციის საპროექტო დოკუმენტაციის კორექტირება და ახალი იბიექტების პროექტირება	არქიტექტურული ანაზისი
მთავარი არქ. რესტავრატორი	გიორგი კოტეტიშვილი		გ.წ. "დადიანებისეული კოშკი"	მ 1:100
მთავარი კონსტრუქტორი	დავით რამიშვილი		განშლა 3-3; განშლა 3-3	4
შეასრულა	დიმიტრი აჯიშიანი			